ABSTRAK

Kajian ini membincangkan kajian bertajuk Pengurusan Aktiviti Dakwah di Masjid Daerah Kerian, Perak: Kajian Tentang Persepsi dan Masalah. Masjid bukan sahaja merupakan tempat suci bagi umat Islam melakukan ibadah kepada Allah S.W.T. tetapi merupakan tempat penyatuan umat Islam dalam pelbagai bidang kehidupan. Objektif kajian ini ialah meneliti aktiviti-aktiviti dakwah yang dilaksanakan terhadap masyarakat setempat, mengkaji persepsi masyarakat terhadap pengurusan aktiviti dakwah yang dilaksanakan dan mengenal pasti masalah pengurusan aktiviti dakwah di masjid Daerah Kerian, Perak yang dihadapi oleh pihak pengurusan masjid. Kajian ini menggunakan metode atau kaedah kajian perpustakaan sebagai teori dalam kajian dan juga kajian lapangan iaitu soal selidik, temu bual dan pemerhatian. Hasil kajian memperlihatkan bahawa persepsi masyarakat terhadap pengurusan aktiviti dakwah di masjid Daerah Kerian, Perak antaranya ialah masjid berfungsi sebagai pusat kecemerlangan ilmu dan pusat kebudayaan masyarakat Islam. Pengurusan aktiviti dakwah di masjid Daerah Kerian, Perak juga berhadapan dengan masalah dalam pelaksanaannya antaranya ialah kekurangan sumber kewangan adalah penyebab utama aktiviti dakwah tergendala dan tidak dapat dilaksanakan dengan sempurna. Masalah pengurusan aktiviti dakwah yang dihadapi menyebabkan aktiviti dakwah di masjid Daerah Kerian, Perak tidak dapat dilaksanakan dengan baik. Ia perlu ditangani oleh semua pihak untuk memastikan masjid kekal makmur dan aktiviti dakwah berterusan selama-lamanya.

ABSTRACT

This study examines about The Management Of Da'wah Activities In The Kerian District Mosque, Perak: A study on Perceptions And Problems. Mosque is not only a holy place for Muslims to worship to God, but a place of Muslim solidarity in various fields. The study also examined the activities that have been implemented to the community, identify community perceptions of management activities and problems of da'wah at the mosque in district of Kerian, Perak faced by the management of the mosque. This study use a method or methods from library research and field studies. The study showed that the perception of the community towards the management activity of da'wah at the mosque in the district of Kerian, Perak as follows: The mosque serves as a center of excellence in science and cultural center of the Muslim community. Management activities of da'wah at the mosque in the district of Kerian, Perak faced with the interior problems in its implementation as follows: Lack of financial resources cause disruption of da'wah activity. Management problems of da'wah activities causing the problem of da'wah activities at the mosque of the district Kerian, Perak cannot be implemented properly. It must be control by all parties to ensure that mosques remain prosperous and da'wah activity can be made continuously for a long time.

PENGHARGAAN

Dengan nama Allah yang Maha Pemurah lagi Maha Pengasih. Segala puji hanya bagi Allah Tuhan sekalian alam, selawat dan salam diucapkan kepada Nabi Muhammad S.A.W. serta seluruh ahli keluarga dan para sahabat baginda sekalian. Syukur ke hadrat Allah S.W.T. kerana dengan bantuan-Nya, tesis ini dapat disiapkan dalam waktu yang telah ditetapkan bagi memenuhi keperluan Ijazah Sarjana Usuluddin Universiti Malaya.

Ucapan penghargaan dan terima kasih ditujukan kepada penyelia tesis ini iaitu Ustaz Roslan bin Mohamed dari Jabatan Dakwah dan Pembangunan Insan, Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya. Beliau telah memberi bimbingan dan tunjuk ajar dengan penuh ketekunan dan kesabaran sehingga tesis ini dapat disiapkan. Kepada semua pensyarah Jabatan Dakwah dan Pembangunan Insan, kakitangan Jabatan Dakwah dan Pembangunan Insan, Ijazah Pengajian Tinggi dan Institut Pengajian Siswazah yang turut serta memberi bantuan dan sokongan bagi menyiapkan kajian ini juga diucapkan ribuan terima kasih.

Tidak lupa ingatan kasih sayang ditujukan kepada Allahyarham bapa Harun bin Omar yang telah kembali ke Rahmatullah pada tahun 2004, semoga rohnya diampuni dan dicucuri rahmat oleh Allah S.W.T. Ucapan terima kasih kepada ibunda tersayang Latifah binti Haji Mohamud yang banyak memberi dorongan, isteri tercinta Nazira binti Ahmad Khasasi yang telah banyak berkorban dalam

menyelesaikan tesis ini, puteri tersayang Syazaa Salsabiilaa dan putera tersayang Muhammad Fidauddin yang terlalu banyak membantu dan sebagai pembakar semangat dalam menyiapkan tesis ini.

Terima kasih juga kepada Jabatan Agama Islam Perak, Majlis Agama Islam Daerah, semua Pengerusi Masjid, semua Ahli Jawatankuasa Masjid, Imam dan Bilal Masjid seluruh Daerah Kerian, Perak dan akhirnya kepada orang awam perseorangan atas segala kerjasama, bantuan dan sokongan yang telah diberikan sepanjang kajian ini dijalankan hingga selesai.

MOHAMMAD SABRAN BIN HARUN
No 26 Jalan Serai Permai 7
Taman Serai Permai
34300 Bagan Serai
Perak.

ISI KANDUNGAN

HALAMAN TAJUK

ABSTRAK …………………………………………………………… iii

ABSTRACT ……………………………………………………...... iv

PENGHARGAAN ………………………………………………… v

ISI KANDUNGAN ………………………………………………. vii

SENARAI JADUAL ……………………………………………… xii

SENARAI CARTA ……………………………………………….. xiv

PANDUAN TRANSLITERASI ………………………………….. xvi

BAB SATU: PENDAHULUAN

1.1. Pengenalan ……………………………………………………. 1

1.2. Pernyataan Masalah ………………………………………... 2

1.3. Objektif Kajian ……………………………………………...…. 3

1.4. Kepentingan Kajian …………………………………………… 3

1.5. Skop Kajian ……………………………………………………… 5

1.6. Definisi Tajuk ………………………………………………….. 6

1.7. Kajian Literatur ………………………………………………….. 9

1.8. Metodologi Kajian ……………………………………......... 13

  1.8.1. Metode Kajian ……………………………………......... 14

  1.8.2. Sumber Data …………………………………………… 14

    1. Penyelidikan Perpustakaan ………………………….. 14

    2. Penyelidikan Lapangan ……………………………… 16

a) Temu bual ………………………………………… 17

b) Pemerhatian ………………………………………. 18

c) Soal Selidik …………………………………….. 19

1.8.3. Prosedur Kajian ………………………………………… 20

1.8.4. Metode Analisis …………………………………......... 21

1.9. Kesimpulan ……………………………………………..... 23

BAB DUA: PENGURUSAN AKTIVITI DAKWAH

2.1. Pengenalan …………………………………………………….. 24

2.2. Aktiviti Dakwah ……………………………………………….. 25

2.2.1. Definisi Pengurusan …………………………………….. 28

2.2.2. Definisi Aktiviti Dakwah ……………………………….. 29

2.3. Teori Pengurusan ……………………………………………… 34

2.3.1. Ciri-ciri Pengurusan ……………………………………. 37

2.3.2. Prinsip-prinsip Pengurusan …………………………….. 39

2.3.3. Proses dan Fungsi Pengurusan …………………………. 41

2.4. Pengurusan Masjid ……………………………………………. 46

2.5. Keperluan Pengurusan Aktiviti Dakwah ……………………… 48

2.6. Matlamat Pengurusan Aktiviti Dakwah ………………………. 56

2.6.1. Mengajak Manusia Bertakwa dan Menjauhi Maksiat ………………………………………………… 57

2.6.2. Meninggikan Syiar Islam dan Menghapuskan Kesyirikan ……………………………………………….. 59

2.6.3. Membimbing Golongan Jahil dan Peringatan Kepada Golongan Lalai ………………………………………… 60

2.6.4. Menjadikan Sebagai Pusat Perpaduan Umat Islam …….. 62

2.7. Masalah Pengurusan Aktiviti Dakwah ………………………... 63

2.7.1. Sikap Pihak Pengurusan ……………………………….. 63

2.7.2. Wujud Pelbagai Pertubuhan Dakwah dan Ideologi
Politik ………………………………………………… 64

2.7.3. Penguasaan Ilmu pengetahuan …………………………. 65

2.7.4. Sumber Kewangan ……………………………………… 65

2.7.5. Penyelarasan Organisasi dan Ancaman Pihak
Musuh Islam ……………………………………………. 67

2.8. Kesimpulan ……………………………………………………. 68

BAB TIGA: AKTIVITI DAKWAH DI MASJID DAERAH KERIAN

3.1. Pengenalan …………………………………………………….. 69

3.2. Latar belakang Daerah Kerian ………………………………… 69

3.3. Latar belakang Negeri Perak ……………………................. 73

3.4. Sejarah Majlis Agama Islam dan Adat Melayu Perak ……….. 74

3.5. Sejarah Jabatan Agama Islam Perak ………………………….. 80

3.5.1. Sejarah Bahagian Pengurusan Masjid ………………….. 81

3.5.2. Fungsi dan Peranan Pejabat Pentadbiran
Agama Daerah …………………………………………. 85

3.6. Masjid dan Surau mengikut Enakmen Pentadbiran
Agama Islam Perak 2004 ……………………………………… 86

3.7. Masjid Daerah Kerian ………………………………………… 92

3.8. Guru Takmir di Masjid Daerah Kerian ………………………. 95

3.9. Bidang Ilmu dan Kitab di Masjid Daerah Kerian ……………. 96

3.10. Tugas-tugas Jawatan Dalam Organisasi Masjid ……………. 97

3.11. Aktiviti Dakwah di Masjid Daerah Kerian ……................... 100

3.11.1. Kelas Pengajian Agama …………………………… 102

3.11.2. Kelas Bimbingan Al-Qur'an dan Tajwid ……………. 104
3.11.3. Kursus dan Seminar Isu Semasa Islam ……………… 107
3.11.4. Ceramah Hari Kebesaran Islam …………………… 108
3.11.5. Program Ihya Ramadan…………………………….. 110
3.11.6. Kursus-kursus Jangka Pendek ……………………… 111
3.12. Kesimpulan ……………………………………………….. 113

BAB EMPAT: PERSEPSI DAN MASALAH PENGURUSAN AKTIVITI DAKWAH DI MASJID DAERAH KERIAN

4.1. Pengenalan ………………………………………………. 114
4.2. Demografi Responden ………………………………………… 114
4.2.1. Jantina ……………………………………………….... 115
4.2.2. Umur ………………………………………………….. 115
4.2.3. Tahap Pendidikan ……………………………………. 116
4.2.4. Taraf Perkahwinan …………………………………… 117
4.2.5. Jenis Pekerjaan ………………………………………. 117
4.2.6. Pendapatan Bulanan ………………………………….. 118
4.2.7. Jarak Lokasi ………………………………………….. 119
4.3. Persepsi Masyarakat Terhadap Pengurusan Aktiviti Dakwah di Masjid ……………………………………………………… 119
4.3.1. Perlantikan AJK Yang Cekap dan Berilmu …………… 120
4.3.2. Fungsi Masjid Sebagai Pusat Kecemerlangan Ilmu …….. 124
4.3.3. Struktur Organisasi Masjid Yang Cekap Mengurus …… 127
4.3.4. Ketidakmampuan Menyelesaikan Masalah Masyarakat Setempat ………………………………….. 131
4.3.5. Keceriaan Masjid (Landskap) Tidak Berkeadaan Baik .. 134

4.4. Masalah Pengurusan Aktiviti Dakwah Yang dihadapi di Masjid ………………………………………………………… 136

4.4.1. Kekurangan Sumber Kewangan ……………………...... 137

4.4.2. Kekurangan Peralatan Aktiviti Dakwah ……………….. 140

4.4.3. Tidak Menggunakan Kaedah Pengajaran Terkini ……… 143

4.4.4. Sukatan Mata pelajaran Berubah-ubah ………………… 147

4.4.5. Guru Selalu Bertukar-tukar ……………………………... 149

4.4.6. Iklan Tidak disebarkan Secara Meluas …………………. 152

4.4.7. Penyediaan Kelengkapan OKU Tidak disediakan ……... 155

4.5. Kesimpulan ……………………………………………………... 158

BAB LIMA: PENUTUP

5.1. Pengenalan ……………………………………………………. 159

5.2. Rumusan dan Kesimpulan …………………………………….. 159

5.3. Saranan ………………………………………………………… 165

5.3.1. Pengkaji Yang Akan Datang …………………………… 165

5.3.2. Jabatan Agama Islam Perak (JAIPk) …………………… 167

5.3.3. Pegawai dan Ahli Jawatankuasa Masjid ……………….. 168

5.3.4. Penceramah dan Guru ………………………………….. 171

5.4. Penutup ……………………………………………………….. 172

BIBLIOGRAFI …………………………………………………….. 174

LAMPIRAN

SENARAI JADUAL

Jadual	Tajuk	Halaman
Jadual 4.1	Jantina Responden	115
Jadual 4.2	Umur Responden	115
Jadual 4.3	Tahap Pendidikan Responden	116
Jadual 4.4	Taraf Perkahwinan Responden	117
Jadual 4.5	Jenis Pekerjaan Responden	117
Jadual 4.6	Pendapatan Bulanan Responden	118
Jadual 4.7	Jarak Lokasi Responden Dengan Masjid	119
Jadual 4.8	Dengan Perlantikan AJK Masjid Yang Cekap dan Berilmu, Pengurusan Masjid Sentiasa Bertambah Makmur	120
Jadual 4.9	Masjid Sepatutnya Berfungsi Sebagai Pusat Kecemerlangan Ilmu dan Pusat Kebudayaan Masyarakat Islam Setempat	124
Jadual 4.10	Struktur Organisasi Kepimpinan Masjid Sentiasa Cemerlang Mengendalikan Aktiviti. Mereka Tidak Terpengaruh Dengan Politik Semasa	127
Jadual 4.11	Pegawai Masjid dilihat Tidak Mampu Menjadi Tempat Rujukan Masyarakat Setempat Untuk Menyelesaikan Masalah Masyarakat	131
Jadual 4.12	Suasana Keceriaan Masjid Tidak disusun Atur Dengan Baik	134
Jadual 4.13	Kekurangan Sumber Kewangan Menyebabkan Aktiviti Dakwah di Masjid Terbantut	137
Jadual 4.14	Kekurangan Peralatan Aktiviti Dakwah Seperti Peralatan Pembesar Suara, LCD, Laptop, Skrin Televisyen dan Sebagainya	140

Jadual 4.15	Kaedah Pengajaran dan Pendekatan Yang Tidak Praktikal Dengan Masa Kini dan Pendekatan Tersebut Perlu diperbaiki Supaya Sesuai Dengan Tahap Kemampuan Para Jemaah	144
Jadual 4.16	Sukatan Mata pelajaran Yang disampaikan Selalu Berubah-ubah Iaitu Kitab Yang digunakan	147
Jadual 4.17	Guru Selalu Bertukar-tukar Menyebabkan Pengajian Kitab Tidak Dapat ditamatkan	150
Jadual 4.18	Iklan Pemberitahuan Pengajian Tidak dibuat Secara Meluas Menyebabkan Masyarakat Setempat Tidak Dapat Maklumat Aktiviti	152
Jadual 4.19	Tiada Penyediaan Kelengkapan Untuk Golongan OKU Seperti Tempat Letak Kereta Khas, Kerusi Khas dan Tandas Khas	155

SENARAI CARTA

Carta	Tajuk	Halaman
Carta 4.1	Dengan Perlantikan AJK Masjid Yang Cekap dan Berilmu, Pengurusan Masjid Sentiasa Bertambah Makmur	121
Carta 4.2	Masjid Sepatutnya Berfungsi Sebagai Pusat Kecemerlangan Ilmu dan Pusat Kebudayaan Masyarakat Islam Setempat	125
Carta 4.3	Struktur Organisasi Kepimpinan Masjid Sentiasa Cemerlang Mengendalikan Aktiviti. Mereka Tidak Terpengaruh Dengan Politik Semasa	128
Carta 4.4	Pegawai Masjid dilihat Tidak Mampu Menjadi Tempat Rujukan Masyarakat Setempat Untuk Menyelesaikan Masalah Masyarakat	131
Carta 4.5	Suasana Keceriaan Masjid Tidak disusun Atur Dengan Baik	134
Carta 4.6	Kekurangan Sumber Kewangan Menyebabkan Aktiviti Dakwah di Masjid Terbantut	137
Carta 4.7	Kekurangan Peralatan Aktiviti Dakwah Seperti Peralatan Pembesar Suara, LCD, Laptop, Skrin Televisyen dan Sebagainya	141
Carta 4.8	Kaedah Pengajaran dan Pendekatan Yang Tidak Praktikal Dengan Masa Kini dan Pendekatan Tersebut Perlu diperbaiki Supaya Sesuai Dengan Tahap Kemampuan Para Jemaah	144
Carta 4.9	Sukatan Mata pelajaran Yang disampaikan Selalu Berubah-ubah Iaitu Kitab Yang digunakan	148
Carta 4.10	Guru Selalu Bertukar-tukar Menyebabkan Pengajian Kitab Tidak Dapat ditamatkan	150

Carta 4.11	Iklan Pemberitahuan Pengajian Tidak dibuat Secara Meluas Menyebabkan Masyarakat Setempat Tidak Dapat Maklumat Aktiviti	153
Carta 4.12	Tiada Penyediaan Kelengkapan Untuk Golongan OKU Seperti Tempat Letak Kereta Khas, Kerusi Khas dan Tandas Khas	156

PANDUAN TRANSLITERASI

Konsonan pada huruf rumi adakalanya tidak sepadan dengan konsonan huruf Arab. Oleh kerananya, terdapat beberapa konsonan Arab yang tertentu yang boleh dirumikan. Akan tetapi, terdapat juga beberapa konsonan yang terpaksa dilakukan dengan beberapa pertumbuhan. Hal ini dapat diperhatikan seperti di bawah ini :

Konsonan

Arab	Roman	Arab	Roman
ا,ء	a, ’	ط	t
ب	b	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	th	غ	gh
ج	j	ف	f
ح	h	ق	q
خ	kh	ك	k
د	d	ل	l
ذ	dh	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	ه	h
س	s	و	w
ش	sh	ي	y
ص	s	ة	h,t
ض	d		

Vokal

Dalam sistem vocal Arab terdapat tiga jenis vocal iaitu vocal pendek, vocal panjang dan juga diftong

Vokal Pendek	**Transliterasi**	**Contoh**	**Transliterasi**
--َ	a	قَنَتَ	*qanata*
--ِ	i	سَلِمَ	*salima*
--ُ	u	جُعِلَ	*ju'ila*

Vokal Panjang	**Transliterasi**	**Contoh**	**Transliterasi**
ا/ى	ã	بَابُ / كُبْرَى	*bãb / kubrã*
ي	ĩ	وَكِيْلُ	*wakĩl*
و	ũ	سُوْرَةُ	*sũrah*

Diftong	**Transliterasi**	**Contoh**	**Transliterasi**
--َ وْ	aw	قَوْلَ	*qawl*
--َ يْ	ay	خَيْرَ	*khayr*
--ُ وْ	uww	قُوَّةٌ	*quwwah*
--ِ يْ	iy / ĩ	عَرَبِي	*'arabiy/ĩ*